

KARDOS SÁNDOR ISTVÁN

A fegyelmi eljárás megindításának rendszere és gyakorlati problémái a rendőri normaszegések kapcsán

A rendőrség hivatásos állományú tagjai által elkövetett normaszegések észlelése esetén valamennyi rendőri parancsnokot, rendőri vezetőt – beosztásából adódóan – konkrét és általános intézkedési kötelezettségek terhelnek. A normaszegő magatartások kapcsán szükséges fegyelmi eljárás megindítására mint speciális vezetői intézkedésre azonban kizárólag a meghatározott beosztásban lévő vezetők, a fegyelmi jogkörrel felruházott állományilletékes parancsnokok jogosultak és egyben kötelezettek is.

A fegyelmi jogkör a legszűkebb elsődleges értelmezésben a hivatásos állományba tartozók által megvalósított fegyelemsértések, valamint a szolgálati viszony tartama alatt a szolgálati helyen, illetve a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértések fegyelmi eljárás keretében történő elbírálását jelenti (a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértések nem tartoznak a fegyelmi jogkörbe). Tágabb értelmezésben a fegyelmi jogkör magában foglalja a leírta-kon túlmenően mindazokat a vezetői intézkedéseket, amelyeket az állományuk-ba tartozó rendőrök által megvalósított bármely jogsértő – a szolgálati tevékenységgel összefüggő és a szolgálaton kívüli – normaszegő magatartás tudomásra jutása kapcsán az állományilletékes parancsnokoknak tenniük kell.

A rendőri normaszegő magatartások észlelését követő parancsnoki tevékenység jog- és szakszerűsége kiemelt jelentőségű, alapvető cél ugyanis a jogsértések kapcsán meghatározott intézkedések megtételéhez fűződő munkáltatói jogok érvényesülése. A jogsértések kapcsán szükséges és kötelező intézkedések rendszerének alapvető célja az, hogy fegyelmezett légkörben történjen a munkavégzés, ami egy hierarchikusan felépülő fegyveres rendvédelmi szerv esetében alapkövetelmény. Ha a felelősségre vonási eljárást megelőző szakszerűtlen előkészítő ügyintézés következtében a parancsnoki intézkedések elmaradnak, vagy azok jogszabályellenesen történnek meg, az a későbbiekben nem orvosolható helyzethez vezet.

A normaszegő rendőr elleni intézkedések köréből a fegyelmi eljárás megindításának rendszerét és gyakorlati problémáit mutatom be. A fegyelemsértés észlelése után az intézkedés és a fegyelmi eljárás elrendelése nemcsak jo-

ga, hanem a Hszt.-ben meghatározott kötelezettsége is a fegyelmi jogkörrel felruházott állományilletékes parancsnoknak. Ezen intézkedési kötelezettség esetleg elmaradása olyan jelentős mértékű mulasztás az arra kötelezett részéről, amely a vezető esetében bűncselekmény megalapozott gyanúját kelti (előljárói intézkedés elmulasztása katonai vétség).

A fegyelmi eljárást lezáró fenyítés kiszabásának mértéke viszont – részben az eltérő parancsnoki követelményeknek tulajdoníthatóan – nagymértékben a fegyelmi jogkörrel felruházott vezető egyéni mérlegelésén, a megvalósított jogsértő magatartás vezető általi megítélésén is múlik. A jogszabályi lehetőségek keretein belül maradó fegyelmi szankciók alkalmazási gyakorlata egyértelműen tükrözi a fegyelmi jogkör gyakorlójának követelményrendszerét. A fenyítések kiszabása területén meglévő „szabadság” egyáltalán nincs jelen a fegyelmi eljárások megindítását megelőző intézkedéseknél, mivel a fegyelmi eljárás elrendelése – adott feltételek megléte esetén – jogszabályban foglalt, mérlegelési jogkört nem adó kötelezettsége az állományilletékes parancsnoknak.

Normaszegés észlelése kapcsán ugyanis a Hszt. a fegyelmi eljárás megindítását kötelezővé teszi. A 119. § alapján fejelemértést követ el és fegyelmi eljárás keretében felelősségre kell vonni a hivatásos állomány tagját, ha szolgálati tevékenysége során a szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelezettségét vétkesen megszegi. Fegyelmi eljárás keretében kell elbírálni továbbá a hivatásos állomány tagjának azt a szabálysértését – a szabálysértési eljárással is büntethető szabálysértés kivételével –, amelyet szolgálati helyen vagy a szolgálattal összefüggésben követett el. Szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértések kapcsán az eljárás megindítására is a fegyelmi eljárás megindításának szabályai szerint kell eljárni.

Írásomban az állományilletékes parancsnokok számára az állományukba tartozó rendőrök által megvalósított fejelemértések, valamint a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértések tudomásra jutása kapcsán meghatározott vezetői intézkedések rendszerét vázoló, beleépítve a fegyelmi területen eltöltött csaknem egy évtized alatt tapasztalt gyakran előforduló, visszatérő jellegű problémákat.

A fegyelmi jogkört gyakorló személy

Ha a rendőri szolgálattal összefüggésben normaszegés elkövetésére utaló adatok merülnek fel, az egyik alapvető kérdés annak meghatározása, hogy ki az a

vezető, aki fegyelmi eljárás megindítására jogosult. A fegyelmi jogkör gyakorlója alaphelyzetben az állományilletékes parancsnok a következők szerint: országos parancsnok, főigazgató, megyei (budapesti) rendőrőfkapitány és a vele azonos jogállású szervek vezetői, városi (kerületi) rendőrkapitány és a határrendészeti kirendeltségvezető. Az állományilletékes parancsnok az az általános munkáltatói jogkört gyakorló előljáró, aki a fegyveres szerv olyan szervezeti egységét vezeti, amelynek önálló állománytáblája van; gyakorolja mindazon munkáltatói jogokat, és teljesíti azokat a kötelezettségeket, amelyeket a törvény nem határoz meg más parancsnok, vezető részére.

A Hszt. alapján a fegyelmi jogkör magában foglalja a fegyelmi eljárás elrendelésén túl annak lefolytatása és a fenyítés kiszabásának a jogát. Alapszabály, hogy az alacsonyabb beosztású előljáró részére biztosított fegyelmi jogkör megilleti a magasabb beosztású előljárót is. A gyakorlat szerint ezzel a lehetőséggel a magasabb beosztású vezetők a jelentősebb tárgyi súlyú, bonyolultabb, összetettebb tényállású fegyelemsértések, illetve a nagy nyilvánosságot érdeklő, a sajtó, televízió vagy egyéb média alapján nyilvánosságra kerülő esetében szoktak élni.

Az állományilletékes parancsnokok a közvetlen irányításuk alatt álló szervezeti egység valamennyi hivatásos állományú tagja, illetve a kinevezési jogkörükbe tartozók felett a későbbiekben részletezett kivételekkel a teljes fegyelmi jogkört gyakorolják.

Az állományilletékes parancsnokok közül a rendőrségi törvényben meghatározott, az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv főigazgatói a közvetlen irányításuk alatt álló szervezeti egységekhez tartozó állomány felett gyakorolják a fegyelmi jogkört azzal a korlátozással, hogy főtisztek és tisztek esetében szolgálati viszonyt vagy rendfokozatot érintő fenyítést nem szabhatnak ki.

Az állományába tartozó hivatásos állományúak vonatkozásában a fegyelmi jogkör gyakorlása, illetve a fenyítés kiszabásának joga az állományilletékes parancsnokot nem minden esetben illeti meg automatikusan.

A jogi szabályozás következtében vannak olyan „esetek”, amikor már a fegyelmi eljárás megindítási jogát sem gyakorolhatja az alaphelyzetben fegyelmi jogkörrel felruházott személy. Ezzel természetesen automatikusan az eljárás lefolytatásának joga is „elvész”.

A normaháttérből adódóan más esetekben a fegyelmi eljárás elrendelésének joga megmarad ugyan az adott állományilletékes parancsnok a hatáskörében, tehát az eljárás lefolytatására is jogosult marad a vezető, viszont a fegyelmi fenyítés kiszabásának joga már nem minden esetben biztosított számára.

E jelzett helyzetek ismerete és elhatározása kiemelt jelentőségű a fegyelemkezelés terén, a jogszerűtlen, vagy szakszerűtlen elrendelés később a munkáltatónak jelentős joghátránnyal járó vitát okoz.

Nézzük azokat az eseteket, amikor az elkövető eredeti szolgálati helye szerinti állományilletékes parancsnok sem a fegyelmi eljárás megindítására, sem lefolytatására nem jogosult!

1. az állományilletékes parancsnok szervezetszerű helyettesével szemben a fegyelmi jogkört az előjáró parancsnok, az országos parancsnok szervezetszerű helyetteseivel szemben a fegyelmi jogkört a miniszter gyakorolja,
2. a rendelkezési állományba tartozó hivatásos állományúval szemben – ha a törvény eltérő rendelkezést nem tartalmaz – a fegyelmi jogkör gyakorlójának személyét a következők szerint határozták meg:
 - a) szolgálatát a miniszter irányítása alatt álló más szervnél vagy katonai, rendvédelmi oktatási intézménynél teljesítő hivatásos állományú esetében a miniszter által kijelölt vezető gyakorolja a fegyelmi jogkört;
 - b) ha a rendelkezési állományba helyezés a következő okokból történt, az országos parancsnok vagy az általa kijelölt vezető gyakorolja a fegyelmi jogkört:
 - azzal szemben, akinek a beosztása létszámcsökkentés vagy átszervezés miatt megszűnt, a szolgálat felső korhatárának betöltését megelőző egy éven belül, a korhatár betöltéséig, illetve akinek a beosztása a jelzett okok miatt szűnt meg, de más beosztásba tervezett;
 - azzal szemben, aki átképzésen vesz részt;
 - azzal szemben, akinek a részére az oktatási intézményben folytatott tanulmányai befejezése után felkészültségének megfelelő szolgálati beosztás nem biztosítható;
 - azzal szemben, aki egészségi, pszichikai és fizikai állapota miatt eredeti szolgálati beosztását ellátni képtelen;
 - azzal szemben, aki szolgálati feladatait önhibáján kívüli okból (például gyermekgondozás céljából igénybe vett illetmény nélküli szabadság miatt) nem tudja ellátni;
 - az MRK (Magyar Rendvédelmi Kar) elnökével szemben.

A felsorolt esetekben a fegyelmi eljárás elrendelése és lefolytatása céljából a rendelkezésre álló adatokat az arra jogosult vezetőnek kell felterjeszteni.

Íme, azok az esetek, amikor az elkövető eredeti szolgálati helye szerinti állományilletékes parancsnok a fegyelmi eljárás megindítására és lefolytatására nem jogosult, viszont az eljárást folytató bizonyos jogai korlátozottak.

A vezénylés tartama alatt a vezényelt felett nem az eredeti szolgálati helye szerinti, hanem a vezénylés helye szerinti állományilletékes parancsnok gyakorolja a fegyelmi jogkört, vagyis a fegyelmi eljárás megindítása – és lefolytatása – is az ő hatáskörébe tartozik, azzal a megkötéssel, hogy a rendőr fegyelmi felelősségre vonása a vezénylő fegyveres szervnél szolgálatot teljesítő hivatásos állományúakra vonatkozó szabályok szerint történik. Ezek az esetek a következők:

- a hivatásos állomány azon tagja, aki a szolgálat érdekében eredeti szolgálati beosztásában való meghagyása mellett a fegyveres szerv más szervezeti egységéhez, vagy más helységbe meghatározott szolgálati feladat teljesítésére, meghatározott időre vezényelt;
- a rendelkezési állományba nem tartozók iskolai rendszerű oktatása/képzése az oktatás időtartamára vezényelt hivatásos állományú;
- a nemzetközi szervezetek által békefenntartó (fegyveres vagy egyéb rendészeti) tevékenységre kiírt és a miniszter által támogatott pályázat elnyerése nyomán külföldi szolgálati tevékenységre vezényelt hivatásos állományú.

A jelzett esetekben a vezénylés helye szerinti állományilletékes parancsnokot megillető fegyelmi jogkör az elrendelésre vonatkozóan teljes körű, viszont a fegyelmi fenytések terén a jogosultságuk korlátozott. Ez azt jelenti, hogy szolgálati viszonyt és beosztást érintő fenytést nem szabhat ki. E jelentős súlyú fenytési nemek kiszabásának jogát a szabályok kizárólag a vezényelt személy eredeti szolgálati helye szerinti állományilletékes parancsnok számára tartja fenn.

A fegyelmi eljárás megindításának kérdésköréhez kapcsolódik az a helytelennek értékelhető gyakorlat, hogy a vezénylés során elkövetett fegyelemsértések elbírálásával kapcsolatban gyakran tapasztalható helytelen, bár jogszabályi előírásba konkrétan nem ütköző gyakorlat. E szerint a vezényelt személy által a vezénylés helyén elkövetett fegyelemsértés észlelését követően, ha a vezénylés hátralévő ideje rövidebb, mint a fegyelmi eljárás megindítására nyitva álló törvényes határidő, akkor gyakran nem történik intézkedés a fegyelmi eljárás megindítására, hanem a keletkezett iratokat a vezénylés után küldik meg az érintett eredeti szolgálati helyére a szükséges intézkedések megtétele céljából.

Ezekben az esetekben problémát okoz, hogy a fegyelmi eljárásban érintett hivatásos állományú rendőr eredeti szolgálati helyén a fegyelmi eljárás megindítására – tekintettel a későbbiekben részletezendő elvülésre – aránytalanul rövid idő állhat rendelkezésre, de ennél nagyobb gond a fegyelemsértés

bizonyítása. A bizonyítási nehézség leginkább abból adódik, hogy a normaszegés megvalósulását alátámasztó bizonyítékok (személyi, tárgyi) a vezénylés helyén lehetők fel.

Nézzük azokat az eseteket, amikor az elkövető eredeti szolgálati helye szerinti állományilletékes parancsnok jogosult a fegyelmi eljárás megindítására, viszont meghatározott fenyítések kiszabása már nem tartozik jogkörébe!

Az állományilletékes parancsnok az állományába tartozó normaszegő rendőr ellen elrendelt fegyelmi eljárásban teljes jogkörrel eljárhat, viszont a rendfokozatot vagy a szolgálati jogviszonyt érintő fegyelmi fenyítést – meghatározott feltételek esetén – nem alkalmazhat automatikusan. Ezek az esetek a következők:

- a rendfokozatban való visszavetés, a szolgálati viszony megszüntetése és a lefokozás fenyítést ezredesre csak a miniszter szabhat ki;
- a rendfokozatban való visszavetés, a szolgálati viszony megszüntetése és a lefokozás fenyítést tisztre, főtisztre – ezredes kivételével – az országos parancsnok, az ennél alacsonyabb rendfokozatúakra pedig az a munkáltatói jogkört gyakorló előljáró szabhatja ki, aki a kinevezésükre és előléptetésükre jogosult;
- az alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés fenyítés kiszabása – ha az állományilletékes parancsnok hatáskörét meghaladja – annak a munkáltatói jogkört gyakorló előljárónak a hatáskörébe tartozik, aki a beosztásba való kinevezésre jogosult.

Az állományilletékes parancsnok jogkörét meghaladó fenyítés kiszabása esetén a keletkezett iratokat az arra jogosult vezetőnek kell felterjeszteni.

A fegyelmi eljárás megindítása

Fegyelmi eljárás elrendelésének akkor van helye, ha a rendelkezésre álló adatok alapján alapos okkal lehet következtetni arra, hogy a hivatásos állományú kötelezettségzegésnek minősülő cselekményt követett el és annak elkövetésében vétékenység terheli, vagyis fennáll a fegyelemsértés megalapozott gyanúja.

Minden előljárónak, parancsnoknak kötelessége, hogy a tudomására jutott fegyelemsértésről vagy a fegyelemsértés gyanújáról haladéktalanul tájékoztassa a fegyelmi jogkör gyakorlóját, és annak intézkedéséig gondoskodjon a vétkes kötelezettségzegése bizonyítékainak megőrzéséről, a tanúk adatainak

rögzítéséről, szükség esetén a helyszín biztosításáról. Ezek elmaradása egyértelműen felveti az érintett alparancsnok vagy vezető felelősségét. A jelzett jelentési tevékenységre vonatkozóan a Hszt. nem ír elő kötelező jellegű tevékenységet, viszont a hatályos jogszabályok rendelkezéseinek együttes értelmezése alapján kijelenthető, hogy a fegyelemsértésről történő tudomásszerzést minden vezetőnek haladéktalanul jelentenie kell az állományilletékes parancsnoknak.

A fegyelmi felelősségre utaló adatok nem minden esetben állapíthatók meg egyértelműen az elrendelés előtt, illetve esetenként az elsődlegesen rendelkezésre álló adatok alapján nem köthető konkrét személyhez a normaszegés elkövetése. Ha a hivatásos állományú kötelezettségzegésére utaló adatok nem elegendők a fegyelemsértés megalapozott gyanújának megállapításához vagy kizárásához, a fegyelmi jogkört gyakorló előjárónak parancsnoki (tényfeltáró) vizsgálattal vagy más módon (például belső ellenőrzéssel) kell a megalapozott gyanút alátámasztó vagy kizáró körülményeket tisztáznia. A parancsnoki tényfeltáró vizsgálat nem irányulhat a fegyelmi eljárás megkerülésére, a fegyelemsértéssel gyanúsítható hivatásos állományú jogainak csorbítására.

Ha a fegyelemsértés megalapozott gyanúja állapítható meg, a fegyelmi jogkör gyakorlója haladéktalanul, de legfeljebb tizenöt napon belül köteles intézkedni a fegyelmi eljárás elrendelésére, esetleg áttételére, a vizsgáló kijelölésére vagy az eljárás mellőzésével figyelmeztetés alkalmazására.

A határidő elmulasztása nem akadály a fegyelemsértés elévülési időn belüli elbírálásának, mivel az nem jogvesztő határidő, de a mulasztó felelősségét meg kell vizsgálni. A fegyelmi eljárás lefolytatásához szükséges tárgyi és személyi feltételekről, valamint a költségek biztosításáról a fegyelmi jogkör gyakorlója gondoskodik.

A fegyelmi eljárást határozattal kell elrendelni, a jogszabályi háttér a szóban történő elrendelést nem ismeri. A határozat alaki, tartalmi kellékeinek bemutatása nem tartozik írásom tárgykörébe.

Az elrendelő határozat egy példányát az eljárás alá vontnak kézbesíteni kell. A fegyelmi eljárási jogviszony az eljárást elrendelő határozattal és annak az eljárás alá vontnak történő kézbesítésével keletkezik. A határozat kézbesítése rendszerint a szolgálati előjáró útján személyesen történik, de a Hszt. a postai kézbesítés lehetőségét sem zárja ki. Ebben az esetben célszerű azt tértivevényes küldeményben feladni. A kézbesítés akkor is hatályosnak tekinthető, ha a fegyelmi eljárás alá vont a személyesen történő kézbesítéskor úgy nyilatkozik, hogy a határozatot nem veszi át, illetve a neki postán megküldött dokumentum átadásakor a küldemény átvételét megtagadja. Akár

a személyes, akár a tértivevényes kézbesítés esetén történik az átvétel megtagadása, arról mindkét esetben jegyzőkönyvet kell készíteni.

Ha a fegyelmi eljárás tárgyává tett cselekmény alkalmas katonai vétség megállapítására is, a cselekmény kapcsán elrendelt fegyelmi eljárást – az iratok katonai ügyésznek történő megküldésével egyidejűleg – fel kell függeszteni, amíg a katonai ügyész nem dönt arról, hogy a cselekmény fegyelmi eljárásban is elbírálni lehet. Az ügyész döntése kétféle lehet: intézkedik a nyomozás lefolytatására, vagy az iratokat – a feljelentés elutasítása vagy a nyomozás megszüntetése mellett – visszaküldi a fegyelmi jogkör gyakorlójának az eljárás lefolytatására.

Az iratok katonai ügyész általi visszaküldésekor a katonai vétséget kell fegyelmi hatáskörben elbírálni, ezért a fegyelmi eljárást elrendelő határozatot módosítani kell. A módosító határozatban meg kell jelölni az annak alapjául szolgáló katonai ügyészi határozatot, a katonai vétség megnevezését és minősítését, valamint azt a tényt, hogy a továbbiakban – a tényállás változatlanul hagyása mellett – a fegyelmi eljárás fegyelemsértés helyett katonai vétség miatt folyik.

Az eljárás fegyelmi jogkörbe történő visszaadását a katonai ügyészi szervek azon katonai vétségek esetében alkalmazzák leggyakrabban, amikor a gyanúsított által megvalósított cselekmény jellegére, tárgyi súlyára, továbbá az elkövető szolgálati előéletére is figyelemmel a büntetés célja a büntetőjogi elmarasztalásnál enyhébb szankcióval, a fegyelmi fenytéssel is elérhető.

A fegyelmi eljárás felfüggesztése az iratok katonai ügyésznek történő megküldésekor kötelező jogi aktus, az ügyész döntéséig a fegyelmi eljárás nem is folytatható. Abban az esetben, ha a fegyelmi eljárás lefolytatására a katonai ügyészi döntés előtt sor kerülne, megszűnne az eljárás visszaadásának lehetősége, mivel a cselekmény kapcsán újabb fegyelmi eljárás elrendelésére nincs lehetőség.

A fegyelmi eljárás megindítására rendelkezésre álló határidők és az elévülés

A fegyelmi eljárás megindítására nyitva álló határidők szem előtt tartása azért kiemelt jelentőségű, mert azok elmulasztása elévüléshez vezet. Fő szabály szerint elévülés miatt nem indítható fegyelmi eljárás, ha a fegyelemsértés elkövetése óta három év eltelt (abszolút elévülés). Nem indítható továbbá fegyelmi eljárás abban az esetben sem, ha a fegyelmi jogkör gyakorlójának a

figyelemsértésről, szabálysértésről való tudomásszerzésétől számított három hónap eltelt (szubjektív elévülés).

A két elévülési határidő bármelyikének bekövetkezése esetén a fegyelmi eljárás megindítására már nincs lehetőség, a figyelemsértés elévült.

A figyelemsértés abszolút elévülésének kezdőnapja:

- a kötelezettségzegő magatartás elkövetésének napja;
- ha a figyelemsértést valamely kötelezettség elmulasztása vagy nem teljesítése valósítja meg, az a nap, amikor a kötelezettség teljesítésére rendelkezésre álló határidő eltelt;
- ha a kötelezettségzegés valamely jogellenes állapot fenntartásában valósul meg, az a nap, amikor ez a jogellenes állapot megszűnik;
- külföldi szolgálat alatt elkövetett figyelemsértés esetén – ha külföldi szolgálati helyén fegyelmi felelősségre vonására nincs lehetőség – a hazatérés napja.

A szubjektív elévülési határidő kapcsán a Hszt. azt az időpontot határozza meg kezdő időpontnak, amikor a figyelemsértés ténye a fegyelmi jogkör gyakorlásának a tudomásra jutott. Erre figyelemmel az állományilletékes parancsnok tudomására jutást követő három hónapon belül meg kell indítani a fegyelmi eljárást, ellenkező esetben – függetlenül attól, hogy a cselekmény hároméves abszolút elévülési határidőn belül van-e – bekövetkezik az elévülés.

Fontos kérdés a tudomásra jutás időpontjának meghatározása. A tudomásra jutás az az időpont, amikor a fegyelmi jogkörrel felruházott vezető a fegyelmi intézkedés hatálya alá tartozó személy által elkövetett figyelemsértésről tudomást szerez. A későbbi jogviták megelőzése érdekében minden fegyelmi eljárásban elengedhetetlen a tudomásra jutás időpontjának meghatározása.

A Hszt. szerinti szubjektív elévülési időt attól a naptól kell számítani, amikor a fegyelmi jogkört gyakorló számára a figyelemsértés vagy a szabálysértés megállapítására alkalmas cselekmény és az azzal megalapozottan gyanúsítható személy kiléte együttesen ismertté vált. Ezen időpont meghatározására a legalkalmasabbak azok az iratok, amelyekben például a fegyelmi jogkör gyakorlójának aláírása, szignója szerepel.

Erre a célra szolgálhat bármely olyan irat, amely a fegyelmi eljárást megalapozza: a fegyelmi felelősséget megállapító tényfeltáró vizsgálat jóváhagyott összefoglaló jelentése; egyéb kivizsgálási iratok; alsóbb szintű vezető jelentése, amelyeket az állományilletékes parancsnok szignójával ellátott; vagy más kapcsolódó iratok, például ellenőrzési dokumentumban szereplő vezetői aláírás. Fontos, hogy a tudomásra jutás időpontja pontosan behatárol-

ható legyen. Azt az iratot, amellyel a tudásra jutás időpontját igazolni lehet, a fegyelmi irat részeként kell kezelni.

Ha a fegyelemsértést megvalósító magatartás egyben bűncselekménynek is minősül, a fegyelemsértés elévülési ideje – eltérően az abszolút elévülés idejétől – megegyezik a bűncselekménynek a Btk.-ban meghatározott elévülési idejével. Ha a bűncselekményt is megvalósító vétkes kötelezettségzegésről a fegyelmi jogkör gyakorlója az abszolút elévülési időn túl szerez tudomást, a fegyelmi eljárást csak a hivatásos állományúnak a büntetőeljárásban gyanúsítottként történő bevonása után, az erről való tudomásszerzéstől számított három hónapon belül lehet megindítani.

A fegyelmi jogkör gyakorlója az állományába tartozó személy elleni büntetőeljárásról általában az érintettől vagy a nyomozó hatóságtól értesül, a hivatásos állományú rendőr ugyanis köteles jelenteni szolgálati előljárójának az ellene megindított büntetőeljárás tényét, valamint a rendőrök büntetőeljárás-beli idézése a parancsnokok útján történik.

Fontos kiemelni az elévülés témakörében is, hogy nem a közvetlen parancsnoknak kell a fegyelemsértéssel kapcsolatos tényekről tudomást szereznie elévülési időn belül, hanem a fegyelmi jogkör gyakorlójának. Tehát, ha a közvetlen parancsnok (például a fegyelmi jogkörrel nem bíró alparancsnok) tud az állományába tartozó hivatásos állományú rendőr fegyelemsértéséről, de ezt az állományilletékes parancsnoknak nem jelenti, az elévülésre nyitva álló határidő még nem kezdődött meg.

Hasonló a helyzet akkor, amikor a rendőr ellen állampolgári kezdeményezésre az eljárást folytató nyomozó hatóság részére küldött feljelentés vagy bejelentés alapján indul büntetőeljárás. Ebben az esetben az állományilletékes parancsnok az állományába tartozó rendőr elleni eljárásról – akár a jog sértő cselekmény elkövetése utáni jelentős késedelemmel – a nyomozó szerv tájékoztatása alapján szerez tudomást. A szubjektív elévülési idő szempontjából a tudásra jutás időpontja egyértelműen a nyomozó szerv tájékoztatásának időpontja.

Szabálysértés fegyelmi eljárásban történő elbírálásakor a szabálysértésekről szóló jogszabályokban meghatározott elévülési szabályokat kell alkalmazni annak figyelembevételével, hogyha az ügyben szabálysértési hatóság járt el és az ügyet fegyelmi eljárásra átteszi, az állományilletékes parancsnoknak a fegyelmi eljárást az áttételt követő három hónapon belül meg kell indítania. Ha az elévülési időre a szabálysértésre vonatkozó elévülési szabályok vonatkoznak, ez fő szabály szerint hat hónap, de vannak olyan szabálysértési tényállások is, amelyek ettől eltérhetnek.

Az elévülést hivatalból kell vizsgálni az eljárás minden szakaszában. Ha az elévülés bekövetkezése a fegyelmi eljárás megindítása előtt kétséget kizáróan megállapítható, a fegyelmi jogkör gyakorlója ezt a tényt a fegyelmi eljárást megalapozó iraton vagy az irathoz fűzött feljegyzésben rögzíti. Ha a fegyelmi eljárást elrendelték, az elévülés bekövetkeztét a fegyelmi eljárás megszüntetéséről szóló határozatban kell megállapítani.

Fegyelmi eljárás megindítása több elkövető esetén, eljárás kiterjesztése, egyesítése, kiegészítése

A fegyelemsértések esetében általában egy elkövető valósít meg egy konkrét magatartással fegyelemsértést. Ha viszont a fegyelemsértést a hivatásos állomány több tagja együttesen valósítja meg, a fegyelmi eljárás lefolytatására az az előljáró jogosult, akinek a fegyelmi jogköre valamennyi elkövetőre kiterjed.

Ez a szabály a hivatásos állományú rendőr által elkövetett normaszegés elévülése esetében akkor is mérvadó, ha az egyéb állománycsoportba tartozóval közösen (például közalkalmazottal, köztisztviselővel együtt) követ el fegyelemsértést.

A hivatásos állományúak esetében az eljárás kiegészítése akkor válhat szükségessé, ha a fegyelmi eljárás elrendelése után jut a fegyelmi jogkör gyakorlójának tudomására el nem bírált fegyelemsértés. Ebben az esetben a fegyelmi eljárást az elrendelő határozat kiegészítésével az el nem bíralt fegyelemsértésre is ki kell terjeszteni, vagy ha a másik ügyben a fegyelmi eljárást már elrendelték, az eljárásokat egyesíteni kell. Egy eljárásban kell elbírálni a hivatásos állományú által elkövetett és a fegyelmi jogkör gyakorlójának tudomására jutott, még el nem bíralt valamennyi fegyelemsértést.

A kiterjesztés, illetve az egyesítés mellőzhető, ha az utóbb tudomásra jutott fegyelemsértés kivizsgálása a már elrendelt fegyelmi eljárásban folyó vizsgálat határidejében – a meghosszabbítás lehetőségét is figyelembe véve – nem biztosítható, vagy a fegyelmi eljárást felfüggesztették, illetve az újabb tudomásra jutott ügyben az eljárás felfüggesztése indokolt, és emiatt az ügyek egy eljárásban való elbírálása akadályozná a Hszt.-ben meghatározott célok érvényesülését.

Nincs helye a fegyelmi eljárás kiterjesztésének vagy egyesítésének, ha a még el nem bíralt ügy szabálysértés vagy a fegyelmi elbírálásra utalt katonai vétség.

Fegyelmi eljárás áttétele, a fegyelmi jogkör elvonása, a felhatalmazás, a kijelölés

Tekintettel arra, hogy a fegyelemsértéseket nem minden esetben fedik fel az elkövetés után azonnal, illetve figyelemmel arra is, hogy az elrendelést megelőző, elévülési időn belüli ügyintézés hosszabb ideig is tarthat, előállhat olyan helyzet, hogy a fegyelemsértés elkövetője a vele szembeni fegyelmi eljárás elrendelésekor már más szolgálati helyen teljesít szolgálatot. A fegyelmi eljárásokat szabályozó normák erre a helyzetre is iránymutatást adnak.

A Hszt. alapján, ha a fegyelemsértés elkövetőjének szolgálati helye a fegyelmi eljárás megindítása, illetve befejezése előtt megváltozik, az ügyet az eljárás megindítására, illetve befejezésére az új szolgálati hely szerinti állományilletékes parancsnokhoz kell áttenni. A törvény a folyamatban lévő fegyelmi eljárás áttételére is lehetőséget ad.

Ha a fegyelmi eljárás elrendelésére az iratok áttételekor még nem került sor, a szubjektív elévülés határidejének kezdőnapja nem módosul az áttételkor, mivel a tudomásra jutás nem konkrét személyhez, hanem beosztáshoz kötött. Helytelen az a gyakorlat, hogy áthelyezéskor az elrendelésre nem kerülő fegyelmi iratok esetében az új szolgálati helyen az eljárás megindítására vonatkozó elévülési határidők számítását újból kezdik az iratok megérkezésének napjától.

Elrendelt fegyelmi eljárás áttételénél az eljárás kezdőnapja változatlan, a Hszt. azonban lehetőséget ad a vizsgálatra nyitva álló határidő további harminc nappal történő meghosszabbítására.

Az elrendelés tárgy körében említést érdemel, hogy országos parancsnok, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója vagy a fegyelmi jogkörrel felruházott közös előjáró az általa irányított szervek tekintetében egyedi ügyben a fegyelmi jogkör gyakorlását magához vonhatja, vagy az alárendeltségébe tartozó fegyelmi jogkörrel felruházott előjárót felhatalmazhatja az illetékességi körén kívül eső ügyben a fegyelmi eljárás lefolytatására. A jogkör elvonására mind a fegyelmi eljárás elrendelése előtt, mind az elrendelt eljárásban lehetőség van. A jogkör gyakorlására kijelölt személy a fenytés kiszabása előtt az ügyről és az eljárás alá vont személyéről kikéri az érintett állományilletékes parancsnok véleményét.

A fegyelmi jogkör elvonásának, illetve más fegyelmi jogkörrel felruházott előjáró megbízásának akkor van helye, ha a fegyelemsértés súlya, jellege, a fegyelme gyakorolt hatása azt indokoltá teszi, vagy az eredeti fegyelmi jogkör meghagyása esetén nem garantált az ügy törvényes és elfogulatlan kivizsgálása, így különösen, ha:

- az ügyben a fegyelmi jogkör gyakorlójának felelőssége is felvethető;
- az eljárás alá vonttal vagy az ügy sértettjével hozzátartozói vagy a munkatársi kapcsolatot meghaladó személyes viszonyban áll;
- az eljárás alá vonttal vagy annak hozzátartozójával bíróság vagy más hatóság előtt jogvitája van;
- az eljárás alá vont kezdeményezésére ellene büntető-, szabálysértési vagy fegyelmi eljárás indult.

A fegyelmi jogkör elvonását vagy más előjáróra bízását az eredeti fegyelmi jogkör gyakorlója és az eljárás alá vont is kezdeményezheti. A fegyelmi eljárás áttételéről és a fegyelmi jogkör elvonásáról, illetve az erre irányuló kérelem elutasításáról indokolás nélküli határozatban kell rendelkezni. A határozat ellen panasznak nincs helye.

Az állományilletékes parancsnok a szervezeti és működési szabályzatban felhatalmazhatja helyetteseit az általuk irányított szervezeti egységek állománya tekintetében, hogy helyette és nevében a fegyelmi eljárással kapcsolatos jogkört gyakorolják, az átruházott jogkörben eljáró vezető azonban csak meghatározott fenytéseket szabhat ki. Nem alkalmazható ez a szabály, ha fegyelmi eljárásban katonai vétséget kell elbírálni.

A parancsra elkövetett fegyelemsértés és a fenytethőséget kizáró okok

Fegyelemsértés megalapozott gyanújára utaló adatok esetében vizsgálni kell – és ha van, akkor fel is kell fedni – a fegyelmi eljárás megindítása előtt azokat a körülményeket, amelyek kizárhatják az esetleges elkövető felelősségre vonását. Ezzel megelőzhetők az eljárással kapcsolatos későbbi jogviták.

A hivatásos állomány tagja szolgálatteljesítése alatt köteles végrehajtani az előljáró parancsát, a felettes rendelkezését, kivéve, ha azzal bűncselekményt követne el. A hivatásos állomány tagja nem fenytethető meg, ha a fegyelemsértést az előljáró (vezető) parancsára követte el. Ha azonban tudta, hogy a kapott parancs teljesítésével fegyelemsértést követ el, és azt a Hszt.-ben részletezettek mellőzésével végrehajtotta, a felelősségét meg kell állapítani. Az elrendelés előtt vizsgálni kell e tény esetleges meglétét.

A Hszt. úgy fogalmaz, hogy ha a parancs jogellenessége felismerhető az utasítást kapó által, arra haladéktalanul köteles az előljáró figyelmét felhívni. Ha az előljáró a parancsát, a felettes a rendelkezését ennek ellenére fenntart-

ja, azt kérelemre írásba kell foglalnia. A jogszabálysértő parancs, rendelkezés végrehajtásáért kizárólag annak kiadója felel.

A fegyelmi felelősség megalapozott gyanújának felvetődése esetén a jogellenes parancsot kiadó vezető felelősségének vizsgálata összetett feladat. Ha a megkérdőjelezhető parancs kiadása kizárólag szóban, négy szemközt történt, esetleg az utasítást adó személy az utasítást nem foglalta írásba, az elhangzottak egyértelmű, minden kétséget kizáró rekonstruálása a vezető és a beosztott esetbeli érdekellentéte miatt nehezen kivitelezhető.

Egyéb észlelő személy felkutatása esetén az érintett meghallgatási jegyzőkönyve bizonyítékként felhasználható. Ezekben az esetekben még a fegyelmi eljárás elrendelése előtt a jogellenességet felvető, írásban kiadott utasítást tartalmazó iratot be kell szerezni.

A Hszt. rendelkezik a fenyegetőséget kizáró okokról is. A fenyegetőséget kizárja, ha a hivatásos állomány tagja a fegyvelemsértést

- kóros elmeállapotban;
- kényszer vagy fenyegetés hatása alatt;
- tévedésből;
- jogos védelmi helyzetben;
- végszükségben követte el.

A fenyegetőséget kizáró okok értelmezésére a Btk. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. A Hszt. szerint nem tekinthető kóros elmeállapotnak az az eset, amikor a hivatásos állomány tagja a cselekményt önhibából eredő ittas vagy bódult állapotban követte el.

A fegyelmi eljárást akkor is el kell rendelni, és le kell folytatni, ha az elrendelések, illetve a vizsgálat közben már megállapítható, hogy valamely fenyegetőséget kizáró ok áll fenn. A fenyegetőséget kizáró ok fennállását az érdemi határozatban kell megállapítani.

Összegzés

A fegyelmi eljárások megindításához fűződő jogok és kötelezettségek a vezetői munka meghatározó elemei.

Az eljárások megindítása normák által szabályozott, ezáltal a fegyelmi jogkörrel felruházott állományilletékes parancsnokok részére kötelező intézkedéseket határoz meg. Az intézkedések elmulasztása megalapozza a fegyel-

mi eljárás megindítására jogosult vezető felelősségét. Az elrendelések esetén kiemelt figyelmet kell fordítani az elévülésre.

Ha az elkövetett fegyelemsértés katonai vétség megalapozott gyanúját is kelti, a fegyelmi eljárás megindítására speciális szabályok érvényesek.

A fegyelmi jogkör gyakorlójának – tekintettel a fegyelmi eljárás megindításának szabályozottságára, valamint arra, hogy az elrendelés terén számukra konkrét intézkedési kötelezettségek meghatározására került sor – minden esetben a körültekintően kell eljárnia a szolgálattal összefüggésben elkövetett normaszegés felfedése után.

FELHASZNÁLT TÖRVÉNYEK

A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény

A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény

A rendőrség szolgálati szabályzatáról kiadott 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet

A belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak fegyelmi szabályzatáról kiadott 11/2006. (III. 14.) BM rendelet

A rendőrség nyomozó hatóságairól és a bűncselekmények parancsnoki nyomozásáról kiadott 30/2013. (VI. 28.) BM rendelet